

**XVII. VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NİN DURUMU
YENİLEŞME HAREKETLERİ (ISLAHATLAR)**

1. XVII. yüzyılda yapılan ıslahatlarda istenilen sonuçlara ulaşılamaması, başta tımar sistemi olmak üzere toprak idaresinin bozulması ve uzun süren seferlere çıkılması Osmanlı merkezi otoritesinin zayıflamasına neden olmuştur. Merkezi otoritenin bozulması ise taşrada celali isyanlarının, İstanbul'da ise yeniçeri isyanlarının artarak devam etmesine neden olmuştur.

UYARI:

- Osmanlı Devleti'nde Avrupa'daki yeniliklerden yararlanılması ilk kez XVIII. yüzyılda Lale devri ile başlamıştır.
- Osmanlı Devleti'nde anayasal faaliyetlere ilk kez XIX. yüzyılda başlanmıştır.
- Osmanlı Devleti ilk dış borcunu XIX. yüzyılda İngiltere'den almıştır (1854).

CEVAP: A

2. • Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda ülke içinde çıkan isyanları bastırabilmek için ve özellikle de yeniçerileri itaat altına alabilmek için baskı ve şiddete dayalı bir siyaset izlemiştir.
- XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde herhangi bir azınlığın isyanı görülmez. İlk azınlık isyanı XIX. yüzyılda çıkan Sırp isyanıdır (1804).
 - Osmanlı Devleti XVII. yüzyıl ıslahatlarında Batı'daki gelişmeleri takip etmemiştir. Osmanlı Devleti Avrupa'daki gelişmelerden ilk kez XVIII. yüzyılda -Lale Devrinde- yararlanmaya başlamıştır.

CEVAP: E

3. • Osmanlı medreselerinin Avrupa'daki yenilikleri takip edememesi (İç neden)
- Ticaret yollarının yön değiştirmesi (Dış neden)
 - Kapıkulu Ocağının bozulması (İç neden)
 - Haçlı ittifaklarının kurulması (Dış neden)

CEVAP: D

4. Osmanlı Devleti'nde sınırların daralmaya başlaması,
- Eyalet sayısının azalmasına ve dolayısıyla beylerbeyi sayısının azalmasına neden olmuştur.
 - Vergi gelirlerinin azalmasına ve dolayısıyla gelirlerin azalmasına neden olmuştur.
 - Meydana gelen bozulmaların görülmesine ve dolayısıyla yenilik hareketlerinin başlamasına neden olmuştur.
 - Ülke genel nüfusunun azalmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde tımarlı sipahiler toprağa bağlı olarak yetişen askerlerdir. Dolayısıyla sınırların daralması tımarlı sipahilerin sayısının azalmasına neden olmuştur.

CEVAP: E

5. Tarhuncu Ahmet Paşa, Osmanlı Devleti'nin duraklamasının en önemli nedeni olarak mali alanda yaşanan sıkıntıları görmüştür. Bu amaçla Osmanlı tarihinde ilk denk bütçeyi Tarhuncu Ahmet Paşa hazırlamıştır (Tarhuncu Cetveli).

CEVAP: D

6. • Yeniçeriler, Osmanlı Devleti'nin maaşlı askerleriydi. Bu askerler ulufe denilen maaş alırlardı. Dolayısıyla yeniçeri sayısının artması maaş giderlerini de artırmıştır. Bu durum Osmanlı maliyesinin bozulmasında etkili olmuştur.
- Tımar, Osmanlı Devleti'nde bir toprak sistemidir. Bu sistem toprakların sürekli işlenmesinde ve üretimin artmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla bu sistemin bozulması öncelikle tarımsal üretimin düşmesine ve Osmanlı maliyesinin bozulmasına neden olmuştur.
- Okyanus limanlarının önem kazanması coğrafi keşiflerin bir sonucudur. Coğrafi keşiflerle yeni ticaret yolları bulunmuş, Akdeniz ticareti önem kaybetmiş ve Okyanus limanları önem kazanmıştır. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nin elindeki ticaret yolları eski canlılığını kaybetmiştir. Bu durum Osmanlı maliyesinin bozulmasına neden olmuştur.

CEVAP: E

7. Verilen her üç gelişme de Osmanlı Devleti'nin Batı üstünlüğünü kabul ettiğini gösterir. Fakat sorunun çözümünde "yüzyıl" kavramına dikkat etmemiz gerekmektedir. Soruyu bu gelişmelerin ait olduğu yüzyılları göstererek çözelim:
- Avrupa'ya öğrenci göndermesi: XIX. Yüzyıl (II. Mahmut Dönemi)
- Avrupa'da devamlı elçilikler açması: XVIII. Yüzyıl (III. Selim Dönemi)
- Avrupa'dan askeri ve teknik uzmanlar getirtmesi: XVIII. Yüzyıl (I. Mahmut Dönemi)

CEVAP: D

8. Osmanlı Devleti'nde bir saray okulu olan Enderun ile mesleki eğitim veren Loncalar geleneksel eğitim kurumları arasında yer alır. Mühendishaneler ve Sürat Topçuları Ocağı ise XVIII. yüzyılda Batı'nın örnek alınması ile açılmış olan okullardır. Dolayısıyla bu okullar yeni eğitim-öğretim kurumları arasında yer alır.

CEVAP: E

9. XVII. yüzyılda "Ekber ve Erşed" Yasası'nı çıkararak veraset hukukunu belirgin hale getiren Osmanlı padişahı I. Ahmet'tir. Bu yasaya göre padişahın oğullarından yaşça en büyük olanının tahta geçmesi yasalaştırılmıştır. Bu yasa ile taht kavgalarının önlenmesi ve merkezi otoritenin güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

CEVAP: C

10. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzaladığı en ağır koşullu antlaşmaların başında Küçük Kaynarca Antlaşması gelir. Çünkü bu antlaşma ile Osmanlı Devleti, tarihinde ilk kez halkı Müslüman olan bir toprağını kaybetmiştir. Osmanlı Devleti, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ın bağımsızlığını tanıırken bölge halkı ile olan kültürel bağlılığını devam ettirmek amacıyla halifeliğin siyasi gücünden yararlanmaya çalışmıştır. Buna göre, Kırım halkının dini bakımdan Osmanlı halifesine bağlı kalmasına karar verilmiştir.

CEVAP: A

11. 17. yüzyılda tımar sisteminin bozulması, halktan yeni vergiler alınmaya başlanması, Avusturya'ya ve İran'a karşı girilen savaşların uzaması Osmanlı Devleti'nde taşrada isyanların çıkmasına neden olmuştur (Celali isyanları).

CEVAP: A

XVII. VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NİN DURUMU
YENİLEŞME HAREKETLERİ (ISLAHATLAR)

12. Avrupa'da meydana gelen coğrafi keşiflerle yeni ticaret yolları bulunmuş, ticaret yolları yön değiştirmiş, Akdeniz ticareti eski canlılığını kaybetmiş ve Osmanlı Devleti'nin elindeki ticaret yolları önemini kaybetmiştir. Bu durum Osmanlı Devleti'nin ticaret yollarının kullanılması üzerinden aldığı gümrük vergilerinin düşmesine yol açmıştır.

- **Öşür:** Müslüman reayadan alınan ürün vergisidir.
- **Ağnam:** Hayvancılıktan alınan vergidir.
- **Ganimet:** Savaşların kazanılmasıyla elde edilen gelirdir.

CEVAP: B

13. Osmanlı Devleti, kuruluş ve yükselme dönemlerinde olduğu gibi duraklama döneminde de fetih siyaseti (topraklarını genişletme) izlemeye devam etmiştir. Ayrıca bu dönemde, meydana gelen bozulmalara karşı iç siyasette ilk kez ıslahat çalışmalarına başlanmıştır. Bu yüzyılın sonunda Osmanlı Devleti Karlofça Antlaşması ile ilk kez büyük çapta toprak kaybetmiştir (1699). Dolayısıyla 18. yüzyılın başından itibaren Osmanlı Devleti, kaybettiği toprakları geri alma, bunun mümkün olmayacağını görünce de eldeki toprakları koruma siyaseti izlemeye başlamıştır. Osmanlı Devleti, 18. yüzyılın sonlarından başlayarak 19. yüzyıl boyunca da denge siyaseti izlemeye başlamıştır.

UYARI: Osmanlı Devleti yükselme döneminde (Yavuz Sultan Selim dönemi) Mercidabık(1516) ve Ridaniye (1517) Savaşlarını kazanarak halifeliği ele geçirmiştir.

CEVAP: B

14. Osmanlı Devleti'nde I.Ahmet dönemine kadar görülen sancağa çıkma uygulaması ile şehzadelerin eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu dönemde çıkarılan "Ekber-Erşed Yasası" ile tahta çıkacak olan şehzadenin kesin olarak belli edilmesinin sonucunda sancağa çıkma uygulamasına son verilerek "kafes" uygulamasına başlanmıştır. Bu durum yeteneksiz ve deneyimsiz kişilerin padişah olmasına neden olmuştur.

CEVAP: C

15. • Savaşların kaybedilmeye başlanması Osmanlı Devleti'nde gelir kaybına neden olmuştur. Çünkü bu durum ganimet ve vergi gelirlerinin azalmasına neden olmuştur.
- Sık sık padişah değişikliğinin yaşanması Osmanlı Devleti'nde gelir kaybına neden olmuştur. Çünkü Osmanlı Devleti'nde her padişah değişikliğinde Kapıkulu askerlerine "cülus" adı verilen bahşiş dağıtılıyordu.
- Ticaret yollarının yön değiştirmesi Osmanlı Devleti'nde gelir kaybına neden olmuştur. Çünkü bu durum gümrük vergi gelirinin azalmasına neden olmuştur.

CEVAP: E

16. B, C, D ve E seçeneklerinde verilen gelişmeler Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde görülmüştür. Kardeş Katli Yasası ise taht kavgalarını önlemek için Fatih Sultan Mehmet döneminde (Yükselme dönemi) çıkarılmıştır.

CEVAP: A

17. Osmanlı Devleti'nde ilk islahatların yapıldığı XVII. yüzyılda Avrupa'daki gelişmelerden yararlanılmamıştır. Bu dönemde kendisini Avrupalı devletlerden üstün gören Osmanlı Devleti, geleneksel yöntemlere dayanarak eski sistemin yakalanmasını hedeflemiştir. Osmanlı Devleti'nde Batı'yı örnek alan ilk islahatlar XVIII. yüzyılda gerçekleşmiştir.

UYARI: Osmanlı Devleti Batı'yı ilk kez Lale Devrinde örnek almaya başlamıştır.

CEVAP: D

18. Osmanlı Devleti'nde matbaanın kullanılmaya başlanması ile dini eserlerin yaygınlaşması arasında bir ilişki olduğu savunulamaz. Çünkü Lale devrinde kurulan ilk Osmanlı matbaasında, bazı çevrelerin tepkisinden çekinildiği için dini kitapların basımı yasaklanmıştır.

CEVAP: B

19. XVII. yüzyıl başlarına kadar nişancıya bağlı olarak çalışırken bu yüzyıldan itibaren bağımsız bir kuruluş olarak Divanihümayuna giren ve dış işleri görevini üstlenen görevli Reisülküttaptır.

- Kaptan-ı Derya: Donanmadan sorumludur. XVI. yüzyılda Divanihümayun üyesi olmuştur.
- Şeyhülislam: Fetva makamıdır. Gerekliğinde Divanihümayun toplantılarına katılırdı.
- Yeniçeri Ağası: Yeniçeri Ocağından ve İstanbul'un güvenliğinden sorumludur.
- Kazasker: İlimiye sınıfının Divanihümayundaki temsilcisidir. Kadı ve müderris atamalarından sorumludur.

CEVAP: E

20. Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda yaptığı islahatlarla devleti eski gücüne ulaştırmayı amaçlamıştır. Bu amaçla;

- Celali isyanlarına karşı baskı ve şiddet yöntemi kullanılmıştır.
- Maliyenin gelir ve gider dengesinin kurulması amacıyla Tarhuncu Ahmet Paşa tarafından denk bütçe hazırlanmıştır.
- İlimiye sınıfının, özellikle de şeyhülislamın devlet yönetimindeki etkisi kırılmaya çalışılmıştır.

- Saray kadınlarının devlet idaresindeki etkisi azaltılmaya çalışılmıştır.

XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde anayasal palamentar düzene geçmek amacıyla herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. Bu girişim ilk kez XIX. yüzyılda II.Abdülhamit döneminde Kanunuesasi'nin ilan edilmesiyle gerçekleşmiştir.

CEVAP: D

